

Resultaten bijeenkomst Pabo-Netwerk Duurzame PABO 16 juni 2021

Op woensdag 21 juni 2021 kwamen collega's van tien Pabo's digitaal samen bij de eerste bijeenkomst Pabo-Netwerk Duurzame PABO. Er werden ervaringen uitgewisseld rondom de volgende vragen:

- Welke huidige aandacht is er voor duurzame ontwikkeling in jouw organisatie?
- Wat zijn actuele thema's t.a.v. duurzame ontwikkeling in jouw organisatie?
- Welke wensen leven er t.a.v. het netwerk?
- Welke mogelijke inbreng kan ik/mijn organisatie hebben?
- Welke wensen t.a.v. de inhoud van de volgende bijeenkomst zijn er?

Aanwezig waren: Kees Hoogland (Hogeschool Utrecht), Esther Mesterbeld (Fontys), Erwin Groenenberg (Thomas More), Jan Willem van der Slippe (iPabo), Gert van der Slikke (Haagse Hogeschool), Job Morsink-ter Mul (Windesheim), Stefan Paauwe (Hanzehogeschool), Tamme Spoelstra (VIAA), Stella van der Wal-Maris (Marnix Academie), Lida Klaver (Saxion), André de Hamer (Duurzame PABO), Gerben de Vries (Duurzame PABO), Remco de Waal (Duurzame PABO).

Uitwisseling vond plaats in drie gespreksgroepen. In dit rapport worden conclusies getrokken uit de resultaten van het overleg en voortgangsvragen gesteld. Daarna volgt een paragraaf 'hoe nu verder?' In de bijlage vind je een totaaloverzicht van alle notities.

Huidige aandacht voor duurzame ontwikkeling

Er zijn grote verschillen in aandacht tussen organisaties. Sommige organisaties zijn verregaand en enthousiast bezig met duurzame ontwikkeling in curriculum en bedrijfsvoering, bij andere gaat het vooralsnog om 'de wens om afval gescheiden in te zamelen'. Daarbij maakt het uit of de Pabo onderdeel is van een grotere hogeschool.

Qua curriculum werken sommige pabo's vanuit de SDG's, daarmee breed invulling gevend aan het begrip 'duurzame ontwikkeling', gerelateerd aan 'people, planet & prosperity'. Bij andere pabo's ligt het initiatief bij NMT-collega's, daarmee vooral focussend op 'planet'.

Die verschillen vinden we ook terug bij de individuele docenten, variërend van 'niet goed bekend met duurzame ontwikkeling' tot werken aan thema's die duurzame ontwikkeling breed neerzetten, vanuit SDG's, (wereld)burgerschap, bèta-burgerschap en meer.

Actuele thema's

Actuele thema's betreffen zowel curriculum als bedrijfsvoering. Niet iedere aanwezige acht zichzelf voldoende bekend met actuele thema's. Er werden onder dit kopje meer thema's op het gebied van bedrijfsvoering genoemd dan op het gebied van curriculum inhoud.

Wensen t.a.v. netwerk

Er is vooral behoefte aan uitwisseling ('horen wat er gebeurt') en verbinding ('van en met elkaar leren'). Het netwerk wordt gezien als een platform waarop Pabo's elkaar makkelijker kunnen vinden. Er zijn vragen rond de intensiteit (zijn vier bijeenkomsten niet te veel?) en de vorm (liever live?). Er is een vraag gesteld naar overlapping met het werk van Leren voor Morgen (N.B.: Leren voor Morgen heeft geen pabo-netwerk, er wordt gewerkt aan een pabo-netwerk).

Mogelijke inbreng

Als mogelijke inbreng werden vooral het uitwisselen van good practice genoemd en het elkaar voorleggen van dilemma's. Daarmee wordt al deels antwoord gegeven op de 'uitdagingen' zoals hieronder gesteld.

Wensen/zelf inbrengen

Er is vanuit één groep behoefte benoemd aan het verkennen van mogelijkheden om leerkrachtcompetenties voor duurzame ontwikkeling (zoals de 'RSP' competenties) te koppelen aan verschillende vakgebieden. Daarnaast is er een vraag over toetsing van leeruitkomsten op het gebied van duurzame ontwikkeling. Verder is de behoefte uitgesproken om elkaar live te treffen en daarbij parels en twijfels te delen. Ook hier lijkt daarmee deels antwoord te zijn gegeven op de 'uitdagingen' zoals hieronder gesteld.

Hoe verder?

Duurzame PABO stelt voor om vervolgbijeenkomsten te organiseren in oktober 2021 (e-meeting) en april 2022 (live, tijdens het congres van Duurzame PABO). In algemene zin gaat het bij die bijeenkomsten om twee centrale uitdagingen:

1. Op welke wijze kunnen we de deskundigheid van organisaties die ver zijn op dit gebied inzetten om organisaties die minder ver zijn -desgewenst- te ondersteunen?
2. Op welke wijze kunnen we organisaties die ver zijn op dit gebied -desgewenst- ondersteunen bij verdere ontwikkelingen?

Voorstel inhoud van de meeting in oktober, vanuit 'wensen/zelf inbrengen' (zie boven), op *microniveau*:

- 'Good practice'-voorbeelden op curriculum/programmagebied
(Wie wil een parel delen in een presentatie van zo'n 10 minuten?)
- Presentatie van een model van leerkrachtcompetenties (RSP, sociaal ondernemerschap; opnieuw zo'n 10 minuten), vervolgens individuele verkenning van verweving hiervan in een bestaand programma en overleg hierover in kleine groepen.

Voorstel inhoud meeting in oktober vanuit Duurzame PABO (en aansluitend op ontwikkelingen binnen een aantal Pabo's), op *macroniveau*:

- Good practice op gebied van de Whole School Approach waarbij duurzaamheid verweven is in de hele organisatie: visie, beleid, curriculum, didactiek, bedrijfsvoering etc.
- Uitkomst o-meting; we dagen Pabo's uit om een o-meting uit te voeren met behulp van het Prise-instrument. Prise is een sterk vereenvoudigde versie van het door het ministerie ondersteunde Aishe-instrument. Invullen van het instrument, en vooral ook praten hierover met collega's, maakt bewust van mogelijkheden om duurzame ontwikkeling gestructureerd, geborgd en gefaseerd in de 'Whole School' een plaats te geven.

Tenslotte

- Dank aan ieder die aanwezig was voor de inbreng, aan ieder die dit leest voor de leestijd. Hopelijk komen we elkaar in oktober tegen!
- **Mochten jullie elkaar voor die tijd willen ontmoeten, samenwerken, uitwisselen: DOEN, wacht niet op ons!!!**

Goede vakantie gewenst en tot ziens in oktober!

Stella, Gerben, Remco

Bijlage: Totaaloverzicht van alle notities (geanonimiseerd)

Huidige aandacht

- Duurzame ontwikkeling is niet goed bekend bij mij.
- Vanuit vakdidactiek Aardrijkskunde en door OJW overleg. Verbonden aan KNAG
- Leerlijn Wereldwijsheid, Verbonden met pabo-netwerk N&T
- Minor met uitstroomprofiel duurzaamheid (onderzoek en ontwerp). Science centre met proefjes op gebied van energie. Te ontwikkelen door studenten: escape room. Nieuw curriculum (moeilijk om duurzaamheidsambities plek te geven). Hogeschoolambitie: docenten in 2025 duurzaam rolmodel. Studenten kunnen meedoen aan Green Ambassador Program. Actiedagen (dag voor de duurzaamheid).
- Nieuwe strategische visie, hogeschoolbeleid. Hoe dit in de vakken terug laten komen? Leren en leven. Internationalisering. Boek Duurzame PABO verspreid naar opleidingscholen. Meedoen aan actiedagen, lokaal met maatschappelijke impact. Duurzaam gebouw.
- Aansluiting bij netwerken: netwerk duurzame pabo, leren voor morgen, UNESCO scholennetwerk. Zichtbaarheid van SDG's in academie. Bedrijfsvoering (bijv. vleesvrije dag). Thema's (ook binnen vakken en minoren): Inclusie, sociaal ondernemerschap en wereldburgerschap. Samenwerking met het MOVE-project (sociaal ondernemerschap). Nieuw curriculum start in september (maatschappelijke verwevenheid, het borrelt).
- Bèta Burgerschap (onderzoek en trainen leerkrachten): leren samen beslissingen nemen over maatschappelijk-technologische vraagstukken. Versterking curriculum, onderzoek naar burgerschapsvorming. Green office en Green Ambassador Programme. Jean Monnet aanvraag over European Education for Sustainable development rondom European Green Deal.
- Bij school Y is een commissie zero waste. Het was wel wennen dat er opeens geen prullenbakken meer in de lokalen stonden. Wel containers voor gescheiden afval in de gang.
- School Z doet minder fysiek stagebezoek, dat scheelt reiskilometers. Wat betekent het voor de kwaliteit van het contact
- Bij school W is er wens om afval gescheiden in te zamelen
- SDG Kubussen in de leeromgeving! Inspiratie voor de student (<https://www.purepack.nl/sustainable-development-goals-kubussen>)
- Praktijkvoorbeeld vanuit rekenen-wiskunde: Kinderen verzamelen afval in de buurt en krijgen daardoor een idee van de hoeveelheid, het volume.
- <https://www.museon.nl/nl/tentoonstelling/one-planet>
- Op school W is duurzaamheid meer of minder expliciet op diverse momenten in het curriculum verweven. Wereldoriëntatie, omgevingsonderwijs, onderwijs ontwerpen, Big History....

- Bij school V ligt het initiatief bij de collega's natuur&techniek. Daar is aandacht voor duurzaamheid in het curriculum
- Wij hebben een heel enthousiast MT!
- Ook hebben we overleg met docenten van AVO. Het onderwerp wordt geregeld onder de aandacht gebracht.
- Of in gesprek gaan...!!
- Houd er bij die nulmeting wel rekening mee dat veel Pabo's onderdeel zijn van een grotere Hogeschool. Soms zijn vragen lastig te beantwoorden.... (is mijn ervaring)

Actuele thema's

- Te weinig kennis van actuele thema's, samen duurzaamheid is 1 van de vier zwaartepunten van school U. De school is lid van Duurzame PABO.
- Circulaire bedrijfsvoering, energie, afval, catering, mobiliteit, gebouwen, inkoop CO2-afdruk en water.
- Implementatie wereldwijsheid in curriculum. Ontwikkeling leeruitkomsten wereldwijsheid, koppeling van onderwijs aan nieuw te ontwikkelen buitenleslokaal.
- Strategisch beleidsplan kinderen opleiden tot maker van de toekomst, geen gebruiker. Opzetten van innovatielab.

Wensen t.a.v.netwerk

- Nu een verkenning, interessant om te horen wat er gebeurt. Hoe leg je verbinding en vlieg je het breed aan.
- Pabo's meer samen gaan werken op dit thema en makkelijker elkaar vinden, van en met elkaar leren. Dp als facilitator en meedenker.
- Geïnspireerd raken, van elkaar leren, wereldwijsheid en A Rounder Sense of Purpose (meerdere keren genoemd), samen met SDG's, liefst met concrete voorbeelden en lesmogelijkheden; en gekoppeld aan verschillende vakgebieden.
- Leren van de uitwisseling van elkaar en geïnspireerd raken op verschillende gebieden zoals bij XYY.
- Wat zijn cross-overs met het netwerk leren voor morgen? Is vier keer per jaar teveel?
- Als pabo de deelname met meer mensen dragen. Of twee langere bijeenkomsten?
- Bijdrage/deelname van studenten?

Mogelijke inbreng

- Duurzaamheid en toekomstgericht onderwijs vanuit rekenen en taal
- SDG's, burgerschap, toekomstgericht onderwijs, kartrekker geweest bij project based learning, OOL
- Vanuit buitenonderwijs in een urban omgeving, OOL in de schoolomgeving

Wensen/zelf inbrengen

- Hoe tonen studenten hun visie op duurzaamheid (burgerschap) aan of hoe bewijzen ze duurzame leeruitkomsten.
- Studiereis naar High Tech High SanDiego: uitkomsten delen.
- Live. Netwerk benutten: dat iemand iets laat zien/ervaren. Doen. Wie is bezig geweest met curriculumvernieuwing?

Hoe wordt duurzaamheid dan verweven/krijgt duurzaamheid dan een plek?

Wat zijn de overwegingen/parels/twijfels?